

ESSAY → 28
HÅNDVERK Norge trenger et «topphåndverksgymnas».

DEBATT → 30
KRITIKK Bare én utvei: å brøle ut i det digitale rommet.

Tips? Innspill? Respons?
Send epost: ideer@morgenbladet.no

PÅ KANTEN

Kjell Lars Berge
Professor i tekstvitenskap ved Universitetet i Oslo, og forslagsstiller bak Jens Braarvigs kandidatur til dekanstillingen ved Humanistisk fakultet (HF).

– I forbindelse med dekanvalget på HF denne uken uttalte Christopher Prescott og andre til NRK at de mener Jens Braarvig ikke er egnet til stillingen. Du kaller utspillet en drittpakke. Det må du forklare.

– Det de tar opp, er ikke noen sak i det hele tatt. Det dreier seg om en sak for ti år siden, da det kom beskyldninger mot Braarvig for å ha brutt en etisk regel ved å ha forsket på stjålet materiale. Saken var oppe i Forskningsetisk utvalg, de fant ingenting å bemerke. Det å ta det opp igjen nå, er en mistenkeliggjøring uten grunn. Det er en drittpakke: Når noen kaster dritt på deg, stinker det selv om det er andre som har skitnet deg til.

– Saken ble mye omtalt i 2004. Er det en legitim innvending mot en kandidat at hans forskningsetiske forståelse er blitt trukket i tvil?

– Skriverier er ikke det samme som at det er grunn til å trekke Braarvigs forskningsetikk i tvil. Saken er irrelevant for debatten om HF. Dekanvalg dreier seg om hvordan fakultetet skal jobbe for et bedre tilbud for studentene og bedre innsikt for samfunnet.

– Er ikke forskningsetikk et legitimt tema i et dekanvalg?

– Forskningsetikk er en del av vår virksomhet, uansett. Hvis man vil reise spørsmålet om etikk i denne sammenhengen, finnes det helt andre måter å ta det opp på. Og vi er ikke det miljøet som har størst problem med forskningsetikken. Humaniora har relativt få problemer når det gjelder etiske problemstillinger.

– Dette ble en sak på selve valgdagen. Det er lovlig sent til drittpakke å være?

– Ha ha! Ja, det kan du si. Sann ble det enda dummere. Det smaker litt av gamle slåsskamper.

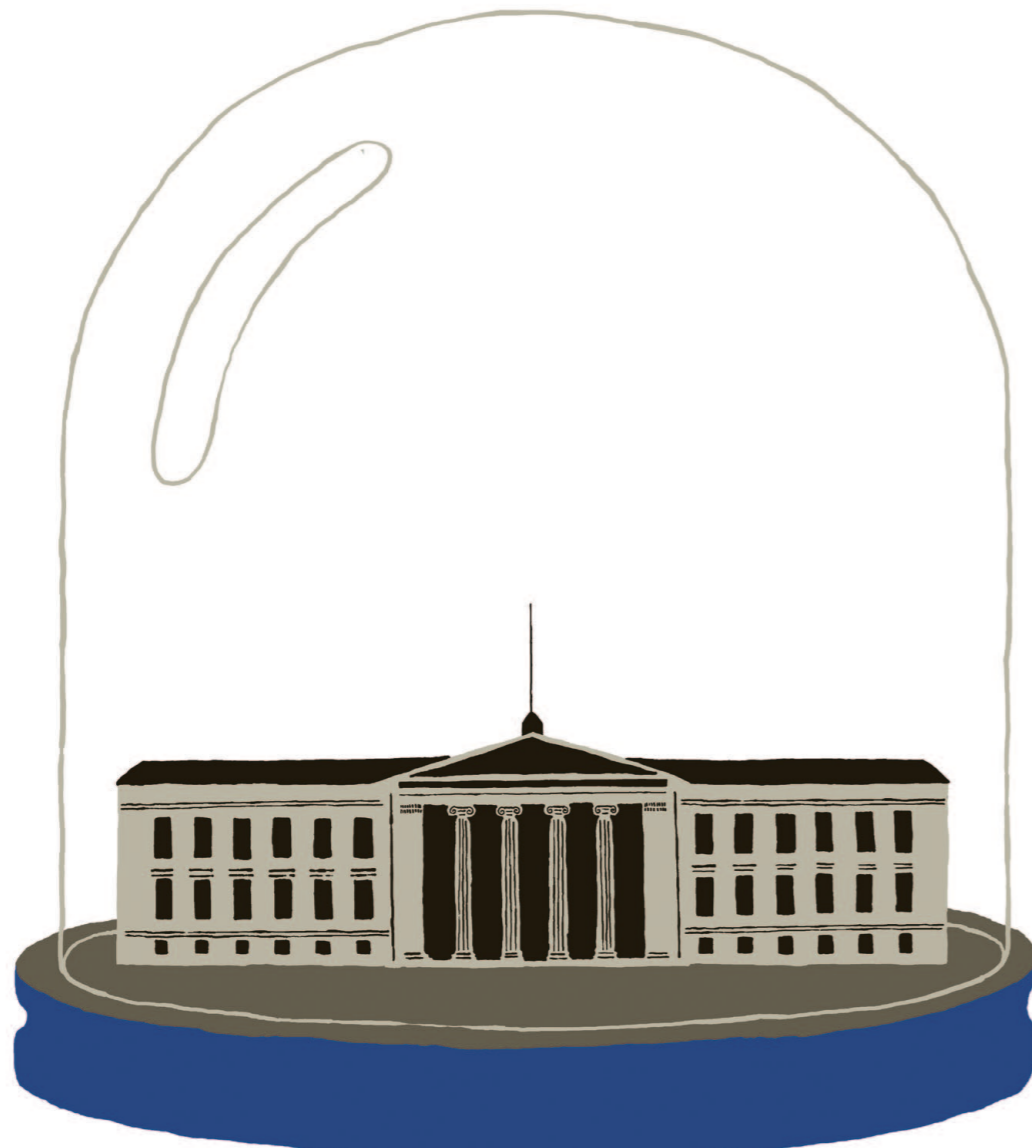
– Morgenbladet har de siste ukene skrevet om debatten om valgt eller ansatt ledelse ved UiO. Hva mener du?

– Universitetet skal styres av de ansatte. Det er viktig å opprettholde ideen og praksisen om at forskere skal kunne tenke fritt og forske fritt, også på områder som politikere ikke skjønner betydningen av.

– Men om man ansatte ledelsen ville man unngått at en sak som du mener er helt irrelevant, får betydning for hvem som blir leder?

– Det gjelder for demokratiet generelt. Valgkamp kan være ufin, selv om den sjelden er det i Norge. Jeg håper inderlig at denne saken ikke påvirker utfallet. Jeg tror de fleste skjønner at det var et litt uverdig utspill. Jeg har stor tillit til folks sunne fornuft.

Hanne Østli Jakobsen

ILLUSTRASJON: ESPEN FRIBERG/YOKOLAND

KRONIKK

Romantikk i tweed?

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen har ikke fått tid til å skrive den endelige artikkelen om det han kaller universitetskonservatisme. La meg hjelpe ham.

D ypest sett handler debatten om universitetenes ledelsesmodell om universitetene skal styres av forskerne, eller om forskerne skal være oppdragsforskere for institusjonen. En annen måte å si det på er om universitetene skal sees på som et samfunn av lærere og studenter, eller som en bedrift med lærerne som arbeiderne, studentene som kundene og lederne som representanter for eierne. Det er et paradoks at de tradisjonelle demokratiske og meritokratiske ledelsesformene er kommet under press i en tid hvor mange private kunnskapsbedrifter etterligner universitetene.

I Torbjørn Røe Isaksens tvisynte analyse i Morgenbladet 24. oktober er hans argumenter for å være universitetskon-

servativ greie nok. Det handler om at universitetene skal være korrektiver til så vel stat som marked, og ikke underbruk av dem. For meg handler det også om innskrenkning av det kreative rom, og slik sett også om hvor effektive vi blir.

Isaksen spør likevel «hvorfor universitetene skal holde seg med en helt særegen ledelsesmodell». Vel, hvorfor ikke? En dag skal jeg få tid til å skrive innlegget om at ulike typer virksomhet bør ledes etter ganske så ulike modeller. Universitetene har alltid hatt en aparte ledelsesmodell, og erfaringene er gode. For eksempel var de interne demokratier lenge for nasjonalstatene var det, og denne ledelsesmodellen ble nok oppfattet som særegen av de grever og baroner som regjerte på utsiden av murene. Det er ikke sikkert at det som

undervises på Solstrand-kursene i ledelse akkurat nå heller fortjener å kalles allmenngyldig eller normgivende. Og hvor unik er universitetenes styringsform egentlig?

Isaksen mener et effektivt styre betinger et klart skille mellom «den administrative ledelse og styret» og at det er særegent når en valgt rektor også er styreformann. Dette er en provinsiell betraktning. For eksempel er det typiske i amerikansk næringsliv en arbeidende styreformann, og ingen vil vel si at amerikanske bedrifter derfor er mindre effektive enn norske? En annen særegenhet er at vi har såkalt todelt ledelse på toppen, noe som dessverre oftest er fjernet fra de underliggende nivåene. Isaksens departement har også todelt ledelse, han selv er «valgt» og departements-

KRONIKK sendes til kronikk@morgenbladet.no
Maks 7000 tegn, inkludert ordmellomrom. Redaksjonen betinger seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Frist for innlevering **tirsdag kl. 10.00**.

råden er ansatt, ganske parallelt til rektor og universitetsdirektør. Sant å si er det vanlig med todelt ledelse i veldig mange organisasjoner – fra borettslag til politiske partier.

Isaksens andre bekymring er at universitetets tradisjonelle styringssystemer er ineffektive. Det er mulig han har noe rett, men da bør man minne om Churchills ord om at demokratiet er den verste av alle styringsformer, bortsett fra alle de andre man har prøvd. Og er vi nå egentlig så ineffektive? Da den såkalte kvalitetsreformen kom, kan vi forenklet si at de fleste professorer var mot. Likevel ble denne svært omfattende og krevende reformen gjennomført raskt og effektivt med mer tradisjonelle styringsformer enn vi har i dag. Vi var kanskje litt for lydige og strømlinjeformede den gangen, for de fleste er vel enige om at reformen har sviktet på akkurat de punktene konservative professorer advarte mot.

For de som ikke vil være universitetskonservative, synes alltid svaret å være mer ledelse, og da mener man linjeledelse (det finnes andre ledeleseformer som de ikke snakker om). De er kommet ganske langt, blant annet er det kommet inn en merkelig bestemmelse i den norske universitetsloven som sier at alle beslutninger ved institusjonen treffes av styret, eller på delegasjon fra styret og på styrets ansvar. Hvordan man får dette til å passe med en akademisk frihet som blant annet innebærer den enkelte vitenskapelig ansattes rett til selv å velge temaet for sin forskning, er vanskelig å forstå. Her burde man opplagt ha vært mer konservativ. Det «scientific advisory board» som ga UiO råd nylig, var eksplisitte på at de ikke sluttet seg til en simplistisk reform med sterkere ledelse, de ønsket et styringsmessig mangfold.

Ropet på den sterke mann eller kvinne pares ofte med troen på «den gode leder». Dekanen ved SV-fakultet i Oslo, Fanny Duckert skriver: «En utbredt misforståelse er for eksempel at alternativet til ingen ledelse er en autoritær ledelse preget av diktatur og detaljstyring.» Jeg er enig med Duckert i at med gudommelig gode ledere så spiller det kanskje ikke så stor rolle hvilke ledelsesformer man har. Argumentet er imidlertid det samme som for det opplyste eneveldet. Det er en glimrende styringsform, bortsett fra at det viste seg at herskerne ofte var mindre opplyste enn man kunne ønske seg, eller de var opplyste på den gale måten.

Det er ellers vanskelig å tro noe særlig på Duckert, for hun bruker en banal lederretorikk som er laget for å forføre og overtale snarere enn å klargjøre. Når hun for eksempel snakker om at «lederrollen [må] bli tydeligere», er

det vanskelig å tro at det betyr noe annet enn at lederne må få mer makt. Og dette er naturligvis sakens kjerne, det handler om makt. Når Duckert står i spissen for en del dekaner som ønsker seg «tydeligere» instituttledere som de er med på å ansette selv, så handler det om mer makt til dekanene. Når Duckerts eget fakultet kun har valgte ledere, er det kanskje fordi det samfunnsvitenskapelige fakultetets ansatte er eksperter på makt og maktfordeling.

Hvis man mener noe med akademisk frihet, så må man snakke om hva frihet er. Det var en glimrende analyse av frihetsbegreper her i Morgenbladet («Frihetens glemte historie», 5. september). Dersom man legger det opprinnelige romerske frihetsbegrepet til grunn, handler det ikke om at man er fri dersom man ikke utsettes for inngrep fra en «god leder», men at man

kun er fri dersom muligheten for inngrep ikke er til stede. I lys av dette kommer Duckerts ledelsesanalyse sørgelig til kort for institusjoner med akademisk frihet.

De byråkratgrå uttalelsene fra den ikke-valgte prorektor ved NTNU Berit Johanne Kjeldstad siste uke i Morgenbladet viser hva vi kan ha i vente. Hennes fyrtårn er eierens styringssignaler og tildelingsbrev, og «den faglige kontrollen over forskning og utdanning utøves i det handlingsrommet vi får av departementet». Kunne hun blitt valgt på et sånt program?

Kunnskapsministeren har en liten mann i tweed på skulderen som hindrer ham i bare å ture frem med ledelsesreformer. Jeg er stolt av å ha en kunnskapsminister som kan uttrykke seg med et slikt tvisyn offentlig. Om han likevel skulle slutte å lytte til mannen i tweed, så bør han vite at tilsynelatende enkle ledelsesreformer lett endrer universitetenes grunnleggende logikk. De kan forsvinne som det fenomen vi kjenner. Han bør også vite at en

ytterligere «tydeliggjøring» av lederrollen og forbud mot valgte ledere slår særlig hardt ut i vårt system. Med et allmektig styre og harde linjer nedover vil vi få en styringsform som er uvanlig blant verdens beste universiteter. Selv om mange utenlandske institusjoner ikke har valgte ledere, har de andre checks and balances som vi mangler. De som ønsker seg sterkere ledere, utfordres til å komme med forslag til hvordan den nye ledermakten de ønsker seg skal balanseres.

KRISTIAN GUNDERSEN professor i fysiologi ved Universitetet i Oslo og medlem av Universitetsstyret som representant for de vitenskapelig ansatte ideer@morgenbladet.no

NOTERT

«Vi risikerer å se for oss Gud som en magiker, med en tryllestav som kan gjøre alt. Men slik er det ikke.»

PAVE FRANS ANERKJENNER EVOLUSJONEN, I EN TALE TIL PAVENS VITENSKAPSAKADEMI

PARTIKKELFYSIKK
Human ledelse i Cern

Den italienske fysikeren Fabiola Gianotti fikk denne uken jobben som sjef for Cern, forskningsinstituttet i Genève der de, litt enkelt forklart, søker å løse universets mysterier. Det er første gang en kvinne skal lede instituttet. Gianotti tar over etter Rolf Hauer; for de ikke så innvidde vil han nok huskes best som metaforens mester – Hauer er uovertruffen i sin evne til å forklare vanskelig fysikk til ikke-fysikere. Gianotti er på sin side foreløpig best kjent for å ha brukt fonten Comic Sans (du vet, den i rundskrivene fra barnehagen) i powerpointen sin da oppdagelsen av Higgs-bosonet ble kunngjort i 2012. Men, hør: Comic Sans er en såkalt «humanistisk font» – en skrifttype som skal etterligne en menneskelig touch i digitale presentasjoner. Slettes ingen dårlig impuls for en Cern-sjef.

LIBERALISMEN

Korrumpert av friheten?

I et essay publisert hos Minerva spør filosof Henrik Syse og essayist Andreas Masvie om den klassiske, konservative liberalismens korrupperer mennesket. Resonnementet er som følger: Staten skal kun sørge for individents frihet, intet annet. Men frie mennesker inngår like fullt i sosiale relasjoner, og om ikke staten har en ideologi som holder menneskene sammen – hva hindrer at de ender opp med å forholde seg til hverandre kun gjennom sammeligninger? Som igjen unektelig vil føre til egoisme og misunnelse? Godt spørsmål. Essayet er en filosofisk utgreiing om liberalismens konservative og kristne rotter, og konsekvensene av disse. Det kan leses i sin helhet på nettsidene til Minerva.

HIPSTERE

Formelen for konformitet

$$i\omega = -2 + \frac{2\beta\bar{J}}{a(\gamma + i\omega)} \left(1 - \frac{1}{a(\gamma + i\omega)} + \frac{e^{-a(\gamma + i\omega)}}{a(\gamma + i\omega)} \right) e^{-i\omega\tau_s}$$

Hipstere: Unike snøfnugg som avviser mainstream-trender. Og som ser helt like ut. Franskmannen Jonathan Touboul – en matematisk nevroforsker, intet mindre – har funnet hipsterformelen: den matematiske forklaringen på hvorfor individualister ofte ser klin like ut. Formelen ser du over, men den gir ingen mening for de fleste, så Touboul forklarer med ord: Trender skifter ekstremt fort. Når hipstere forsøker å velge det motsatte av trenden, blir det en trend – men det er umulig, selv for hipstere, å skifte stil så fort at de unnslipper trenden de selv har skapt. Og der har du forklaringen på de evinnelige ironiske skjeggene som vandrer rundt på Grünerløkka. Jo mer du vet.